

“Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” ESF projekta identifikācijas Nr. 7.3.1.0/16/I/001

Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 7.3.1. specifiskā atbalsta mērķa „Uzlabot darba drošību, it īpaši bīstamo nozaru uzņēmumos” projekts „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/I/001)

DARBA APSTĀKĻI UN RISKI LATVIJĀ 2017-2018

Pasūtītājs:

Valsts darba inspekcija

Izpildītājs:

Personu apvienība

SIA “Civitta Latvija”, SIA “GRIF” un UAB “Civitta”

TEMATISKIE PIELIKUMI APMĀCĪBAS DARBA AIZSARDZĪBAS JAUTĀJUMOS

Saīsinājumu saraksts

DARL	“Darba apstākļi un riski Latvijā”
DAS	Darba aizsardzības speciālists
DU	Daugavpils Universitāte
LLU	Latvijas Lauksaimniecības universitāte
LU	Latvijas Universitāte
MK	Latvijas Republikas Ministru kabinets
RTU	Rīgas Tehniskā universitāte
VDI	Valsts darba inspekcija

Apmācības darba aizsardzības jautājumos

Kas ir darba aizsardzības speciālists?

Atbilstoši Darba aizsardzības likumā (redakcijā ar grozījumiem, kas stājas spēkā 28.04.2010.) skaidrotajiem jēdzieniem darba aizsardzības speciālists (turpmāk – DAS) ir nodarbinātais, kura pienākums ir organizēt un kontrolēt darba aizsardzības pasākumus un veikt darba vides iekšējo uzraudzību un kurš ir apmācīts Ministru kabineta noteiktajā kārtībā [4]. Atkarībā no apmācību veida persona var iegūt darba aizsardzības speciālista vai darba aizsardzības vecākā speciālista kvalifikāciju. Vecākā DAS kvalifikāciju iegūst tās personas, kuras apguvušas 2. līmeņa augstākās profesionālās izglītības programmas darba aizsardzībā.

Normatīvie akti, kas reglamentē darba aizsardzības speciālistu apmācību

DAS apmācības kārtību nosaka Ministru kabineta (turpmāk – MK) 10.08.2010. noteikumi Nr.749 “Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos” (redakcijā ar grozījumiem, kas stājas spēkā 01.01.2013.), kas nosaka ne tikai DAS un darba aizsardzības koordinātoru kvalifikāciju, bet arī darba devēju, nodarbināto un uzticības personu apmācību kārtību darba aizsardzības jautājumos. Šis normatīvais akts stājas spēkā 01.10.2010., tādēļ 2010.gada un 2006.gada pētījumos par darba apstākļiem un riskiem Latvijā tika ņemti vērā MK 17.06.2003. noteikumi Nr.323 “Noteikumi par apmācību darba aizsardzības jautājumos”, kas tika aizstāti ar MK 10.08.2010. noteikumiem Nr.749. Normatīvie akti nosaka, kāda līmeņa zināšanas nepieciešamas DAS un kādās apmācību programmās tās iespējams iegūt, kā arī apmācības kārtību, kuru jānodrošina nodarbinātajiem un uzticības personām.

Darba aizsardzības vecāko speciālistu tālākizglītību nosaka arī MK 08.09.2008 noteikumi Nr.723 “Noteikumi par prasībām kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem darba aizsardzības jautājumos un kompetences novērtēšanas kārtību” (redakcijā ar grozījumiem, kas stājas spēkā 28.09.2013.), kas nosaka, ka darba aizsardzības vecākajiem speciālistiem, kuri vēlas sniegt pakalpojumus darba aizsardzībā kā pašnodarbinātas personas, kā arī strādāt kompetentajās institūcijās ar bīstamo nozaru uzņēmumiem, 5 gadus pēc augstākās izglītības iegūšanas nepieciešams resertificēties personāla sertifikācijas institūcijā. Kopā ar dokumentiem, kas apliecina, piemēram, speciālista darba pieredzi, jāiesniedz dokumenti, kas apliecina pretendenta zināšanu apguvi par darba aizsardzības jautājumiem ne mazāk kā 80 stundu apmērā pēdējo piecu gadu laikā.

Augstskolas, kurās var iegūt augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā

1. līmeņa augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā var iegūt:

- Latvijas Universitātes (turpmāk – LU) Ķīmijas fakultātē; Latvijas Universitāte pēc Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas likvidācijas 2017.gada 1.oktobrī pārņēma un īsteno arī šīs augstskolas 1. līmeņa profesionālo augstākās izglītības programmu “Darba aizsardzība”;
- Rīgas Tehniskās universitātes (turpmāk – RTU) Darba un Civilās aizsardzības institūtā (bakalaura studiju programma);
- Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskolā “RISEBA”.

2. līmeņa augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā var iegūt:

- RTU Darba un Civilās aizsardzības institūtā (maģistra studiju programma);

- LU Ķīmijas fakultātē (bakalaura un maģistra studiju programma);
- Latvijas Lauksaimniecības universitātes (turpmāk – LLU) Meža fakultātē (2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programma);
- Daugavpils Universitātes (turpmāk – DU) Dabaszinātņu un matemātikas fakultātē (maģistra studiju programma).

Speciālistu ar augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā raksturojums

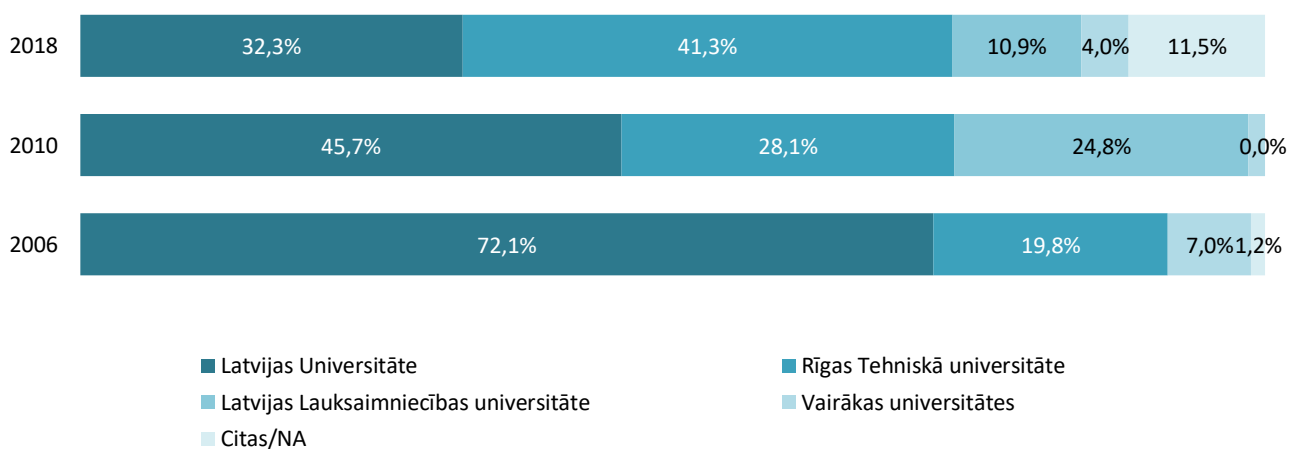
Lai arī Labklājības ministrijas mājaslapā ir publicēts un tiek regulāri atjaunots speciālistu saraksts, kuri ieguvuši kompetentā speciālista sertifikātu, kā arī personas, kuras ieguvušas otrā līmeņa profesionālo augstāko izglītību darba aizsardzībā un izteikušas vēlēšanos tikt iekļautas sarakstā, kas šobrīd ietvert informāciju par 295 darba aizsardzības vecākajiem speciālistiem, tomēr Latvijā nav pieejama vienota datubāze ar visiem speciālistiem, kuri ir ieguvuši augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā.

Darba aizsardzības speciālistu aptauja

Šajā pētījumā izmantoti 2018.gada darba devēju un darba aizsardzības speciālistu aptauju dati. Aprakstot un dinamiskā salīdzinot iepriekšējos periodus, izmantoti dati, kas bija pieejami iepriekš veikto pētījumu tematiskajos pielikumos un publikācijās.

2018.gada darba aizsardzības speciālistu aptaujā piedalījās 201 respondents (2010.gadā – 210, 2006.gadā – 86), no kuriem 83 (41,3%) beiguši RTU, 65 (32,3%) – LU un 22 (10,9%) – LLU. 2018.gadā respondentiem bija iespēja atzīmēt, ka pabeiguši DU (10 respondenti, 5,0%) vai kādu citu universitāti (13 respondenti, 6,5%), bet, tā kā sadalījums iepriekšējos pētījumos bijis citādāks, abi atbilžu varianti ir ietverti grupā “Citas/Nav atbildes”. Astoņi respondenti 2018.gada aptaujas ietvaros ir ieguvuši augstāko izglītību divās augstskolās, kas ir vairāk kā 2010.gadā, kad bija tikai trīs šādi speciālisti (2018.gadā – 4,0%, 2010.gadā – 1,4%). Kopumā dinamiskā ir redzams, ka iepriekšējo pētījumu laikā procentuāli visvairāk respondenti bija absolvējuši LU, bet šajā aptaujā visvairāk pārstāvētā augstskola bijusi RTU (1. attēls).

1. attēls. Aptaujāto darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc augstskolas, kurās viņi ieguvuši augstāko izglītību darba aizsardzības jomā

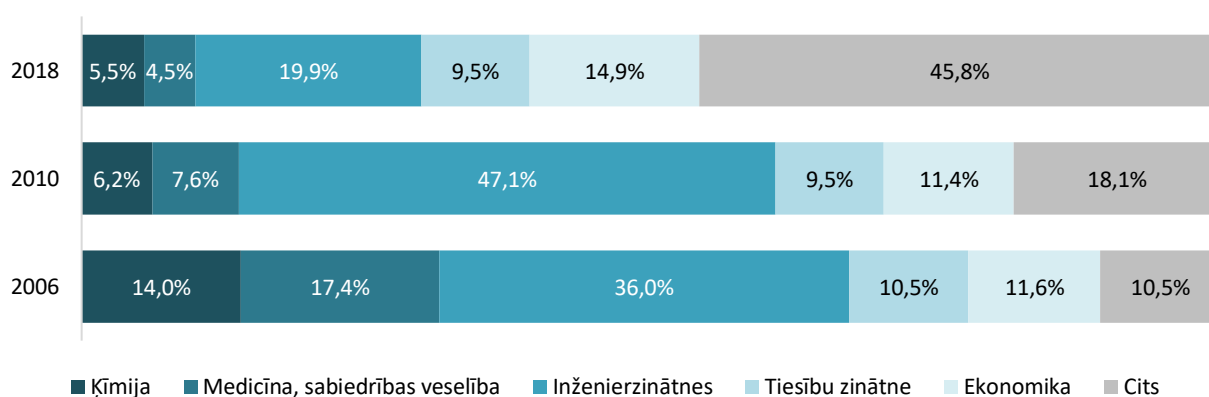
Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Analizējot pirmo augstāko izglītību, ko respondenti ir ieguvuši, 2018.gadā pieaudzis ekonomista izglītību ieguvušo īpatsvars, kas tālāk izvēlējušies specializēties par DAS (2. attēls), un ir būtiski samazinājies DAS īpatsvars ar inženierzinātņu izglītību kā pirmo izglītību. Apstākļos, kad pēdējos gados pieaug balsta – kustību sistēmas arodslimību skaits, ko daļēji varētu ietekmēt DAS nepietiekama prasme un zināšanas identificēt un novērst arodslimības izraisošos darba vides riskus, par negatīvu tendenci uzskatāms DAS samazinājums ar pirmo iegūto izglītību inženierzinātņu jomā.

Tomēr, vērtējot atbildes, redzams, ka aptaujā bija nepieciešams dot vairāk atbilžu variantu, jo gandrīz puse respondentu izvēlējušies atbildi “cits”, pēc tam precizējot apgūto izglītību – būvzinātne (5%), vadības zinātne (4,5%), sociālās zinātnes (4,5%), vides zinātne (4,0%), darba aizsardzība (4,0%), lauksaimniecība (3,0%), enerģētika (2,5%), dabaszinātnes (2,5%), augstākā izglītība citā specialitātē (13,4%).

2. attēls. Aptaujāto darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc specialitātes, kurā viņi ieguvuši pirmo augstāko izglītību

Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

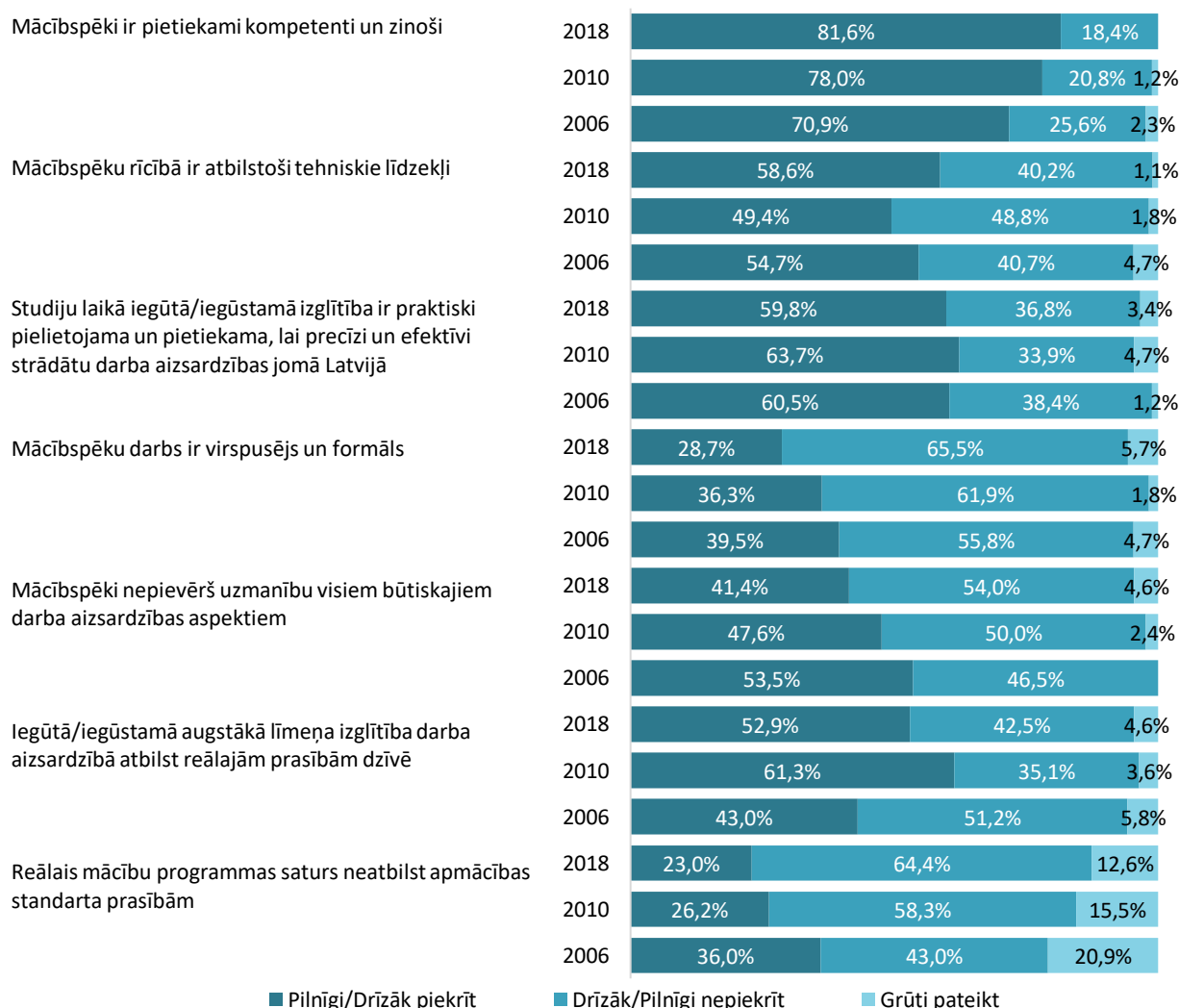
Augstākās profesionālās izglītības darba aizsardzībā kvalitāte

Darba aizsardzības speciālistu aptauja

Lai novērtētu saņemtās augstākās profesionālās izglītības darba aizsardzībā kvalitāti, DAS, kas pirms aptaujas ieguvuši vai aptaujas veikšanas laikā iegūst augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā, tika uzdoti jautājumi, lūdzot norādīt, cik lielā mērā viņi piekrīt sekojošiem izteikumiem (3. attēls):

- mācībspēki ir pietiekami kompetenti un zinoši;
- mācībspēku rīcībā ir atbilstoši tehniskie līdzekļi;
- mācībspēku darbs ir virspusējs un formāls;
- mācībspēki nepievērš uzmanību visiem būtiskajiem darba aizsardzības aspektiem;
- studiju laikā iegūtā/iegūstamā izglītība ir praktiski pielietojama un pietiekama, lai precīzi un efektīvi strādātu darba aizsardzības jomā Latvijā;
- iegūtā/iegūstamā augstākā līmeņa izglītība darba aizsardzībā atbilst reālajām prasībām dzīvē;
- reālais mācību programmas saturs neatbilst apmācības standarta prasībām.

3. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, raksturojot iegūto/iegūstamo izglītību darba aizsardzībā

Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168, visi respondenti 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

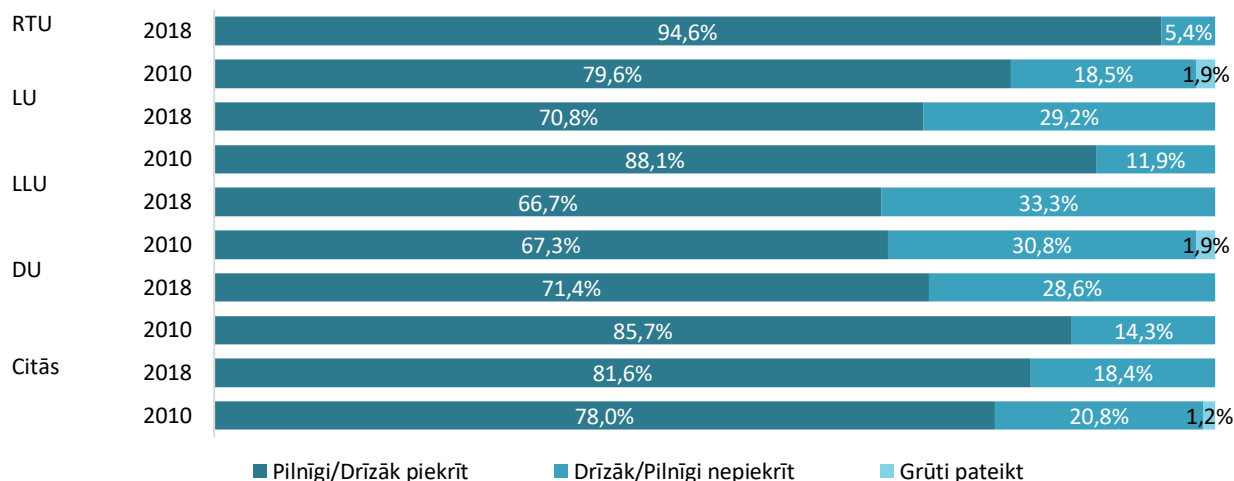
Kopumā ir uzlabojusies DAS attieksme pret iegūtās/iegūstamās augstāka izglītības kvalitāti darba aizsardzības jomā. Lai gan lielākajā daļā jautājumu ievērojami lielāks respondentu īpatsvars ir atbildējis, ka pilnīgi vai drīzāk piekrīt apgalvojumiem, salīdzinot ar 2010.gadu, samazinājies atbalsts izteikumiem, ka iegūtā/iegūstamā augstākā līmeņa izglītība darba aizsardzībā atbilst reālajām prasībām dzīvē un ka tā ir praktiski pielietojama un pietiekama, lai precīzi un efektīvi strādātu darba aizsardzības jomā Latvijā.

Lai varētu padziļināti izvērtētu mācību kvalitāti, kādu nodrošina augstskolas, kas piedāvā iegūt augstāko izglītību darba aizsardzībā, iepriekš minētos apgalvojumus nepieciešams apskatīt katras augstskolas līmenī. Šajā nolūkā tika analizēti DAS viedokļi, kas ir ieguvuši izglītību attiecīgajā izglītības iestādē – LU, RTU, LLU, kā arī DU.

Analizējot to, cik mācībspēki ir kompetenti un zinoši, ir novērojams, ka procentuāli visvairāk darba aizsardzības speciālistu, kuri ir absolvējuši RTU, piekrīt apgalvojumam, kamēr būtisks respondentu, kuri piekrīt šim apgalvojumam, īpatsvara samazinājums ir novērojams starp LU absolventiem (4. attēls), tādējādi 2018.gadā

retāk kā vidēji starp visiem respondentiem mācībspēkus uzskata par pietiekami kompetentiem un zinošiem LU, LLU un DU absolventi.

4. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kuri, raksturojot iegūto/iegūstamo augstāko izglītību darba aizsardzībā, norādījuši, cik lielā mērā piekrīt izteikumam – mācībspēki ir pietiekami kompetenti un zinoši

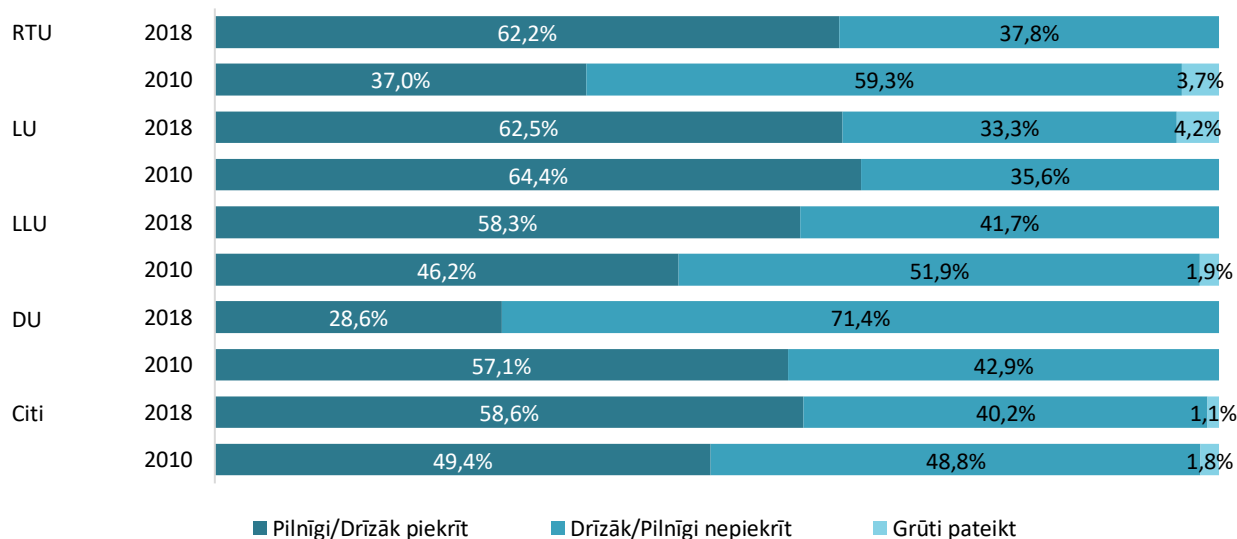

Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

DAS viedoklis ir būtiski uzlabojies starp RTU un LLU absolventiem, novērtējot apgalvojumu, ka mācībspēku rīcībā ir atbilstoši tehniskie līdzekļi, kamēr līdzīgā līmenī nodrošinājumu ar tehniskajiem līdzekļiem minējuši LU absolventi. 2018.gadā pirmo reizi atsevišķi apskatītajā DU tikai viena trešdaļa absolventu uzskata, ka mācībspēkiem ir atbilstoši tehniskie līdzekļi (5. attēls).

5. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kuri, raksturojot iegūto/iegūstamo augstāko izglītību darba aizsardzībā, norādījuši, cik lielā mērā piekrīt izteikumam – mācībspēku rīcībā ir atbilstoši tehniskie līdzekļi

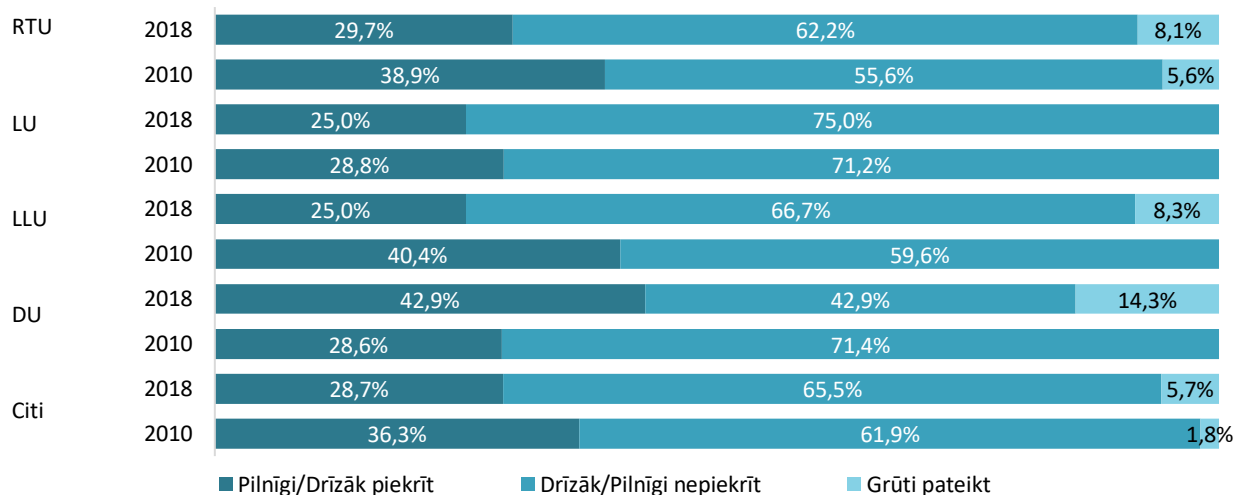

Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Kopumā skatoties, augstskolu absolventi retāk uzskata, ka mācībspēku darbs Latvijas augstskolās, kas māca darba aizsardzību, ir virspusējs un formāls. 2018.gadā viszemākais respondentu īpatsvars, kas piekrīt šim apgalvojumam, bija LU un LLU absolventu vidū, kamēr diezgan augsts īpatsvars, kas piekrita šim apgalvojumam, bija starp DU absolventiem, tomēr ir jāņem vērā, ka starp visiem jautājuma respondentiem tikai septiņi bija DU absolventi (6. attēls).

6. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kuri, raksturojot iegūto/iegūstamo augstāko izglītību darba aizsardzībā, norādījuši, cik lielā mērā piekrīt izteikumam – mācībspēku darbs ir virspusējs un formāls

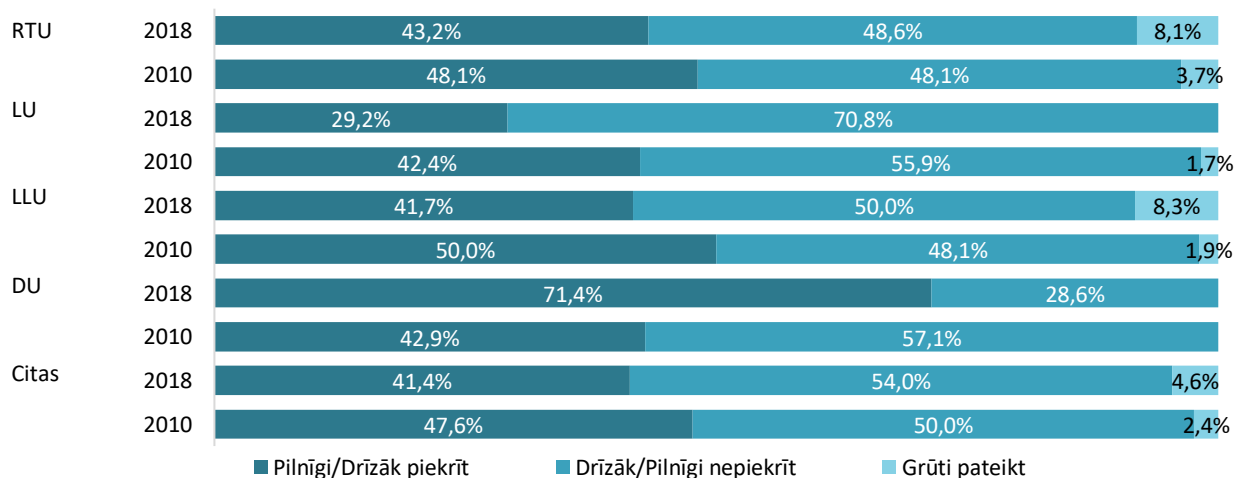

Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

LU absolventi, kuri pabeiguši augstskolu pēdējo piecu gadu laikā, visretāk (29,2%) apstiprina apgalvojumu, ka mācībspēki nepievērš uzmanību visiem būtiskajiem darba aizsardzības aspektiem (7. attēls), kamēr gandrīz divas trešdaļas (71,4%) DU absolventu piekrīt iepriekšminētajam apgalvojumam.

7. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kuri, raksturojot iegūto/iegūstamo augstāko izglītību darba aizsardzībā, norādījuši, cik lielā mērā piekrīt izteikumam – mācībspēki nepievērš uzmanību visiem būtiskajiem darba aizsardzības aspektiem

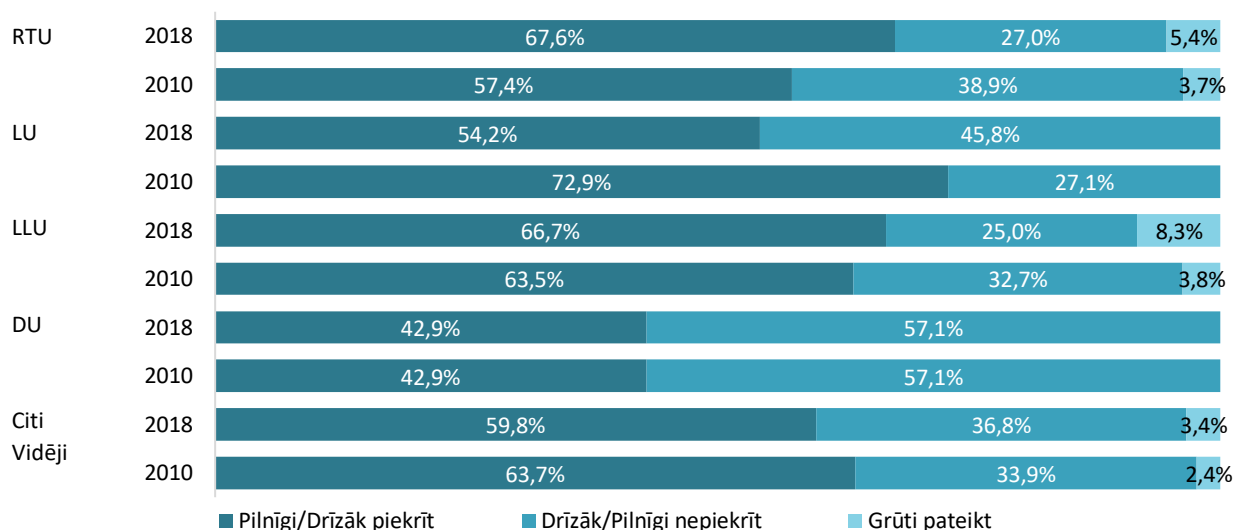
Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Analizējot respondentu viedokli par apgalvojumu, ka studiju laikā iegūtā/iegūstamā izglītība ir praktiski pielietojama un pietiekama, lai precīzi un efektīvi strādātu darba aizsardzības jomā Latvijā (8. attēls), kopumā ir nedaudz samazinājies absolventu īpatsvars, kuri piekrīt šim apgalvojumam, un tā cēloni ir jāsaista ar gandrīz 20 procentpunktu kritumu LU absolventu vidū. Iespējams, ka ievērojamais kritums LU absolventu vidū ir saistīts ar LU Ķīmijas fakultātes pārcelšanu uz jauno LU Akadēmisko centru, kā rezultātā darba aizsardzības mācībspēkiem bija jāpielāgojas jaunajiem darba apstākļiem, kas savukārt samazināja viņu uzmanību, kādu velta, darba aizsardzības kursu sagatavošanai. Tāpat, arī iespējams, ka daļēji šāds kritums LU absolventu vidū saistāms ar profesora Valda Kaļķa (28.11.1937. – 12.07.2014.) aiziešanu mūžībā, jo viņš izstrādāja augstāko profesionālo studiju programmu un vēlāk profesionālo maģistra studiju programmu darba aizsardzībā LU, kā arī darbojās šajās programmās kā DAS vidū augsti novērtēts mācībspēks. 2018.gadā vispozitīvākie par izglītības praktisku pielietojamību bija RTU un LLU absolventi.

8. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kuri, raksturojot iegūto/iegūstamo augstāko izglītību darba aizsardzībā, norādījuši, cik lielā mērā piekrīt izteikumam – studiju laikā iegūtā/iegūstamā izglītība ir praktiski pielietojama un pietiekama, lai precīzi un efektīvi strādātu darba aizsardzības jomā Latvijā

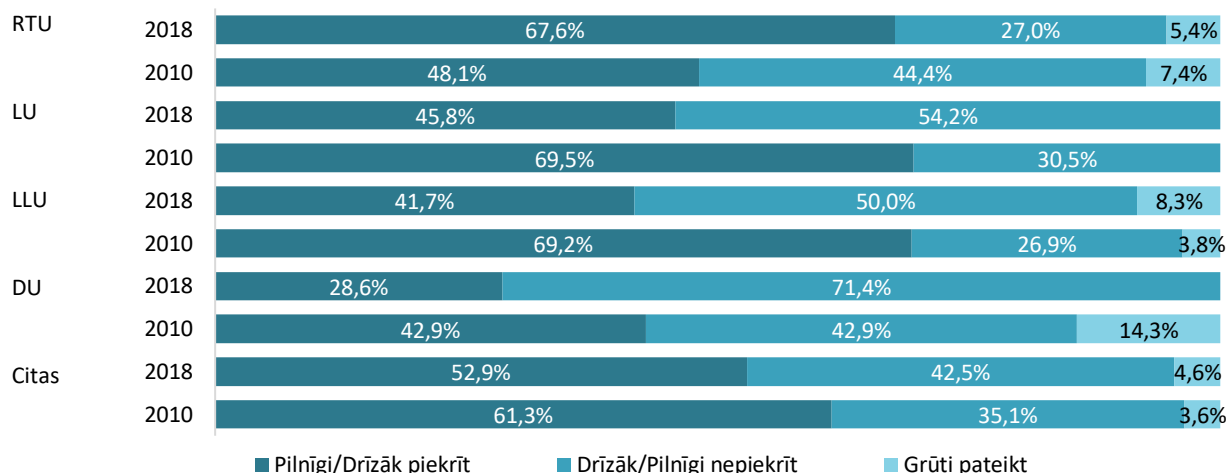

Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Respondentiem tika lūgts arī izvērtēt apgalvojumu, vai iegūtā/iegūstamā augstākā līmeņa izglītība darba aizsardzībā atbilst reālajām prasībām dzīvē (9. attēls). Salīdzinot dažādas augstskolas, redzams, ka ir ievērojami biežāk RTU absolventi novērtē, ka izglītība atbilst reālajām prasībām dzīvē, kamēr LU un LLU absolventi retāk piekrīt iepriekšminētajam apgalvojumam.

9. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kuri, raksturojot iegūto/iegūstamo augstāko izglītību darba aizsardzībā, norādījuši, cik lielā mērā piekrīt izteikumam – iegūtā/iegūstamā augstākā līmeņa izglītība darba aizsardzībā atbilst reālajām prasībām dzīvē

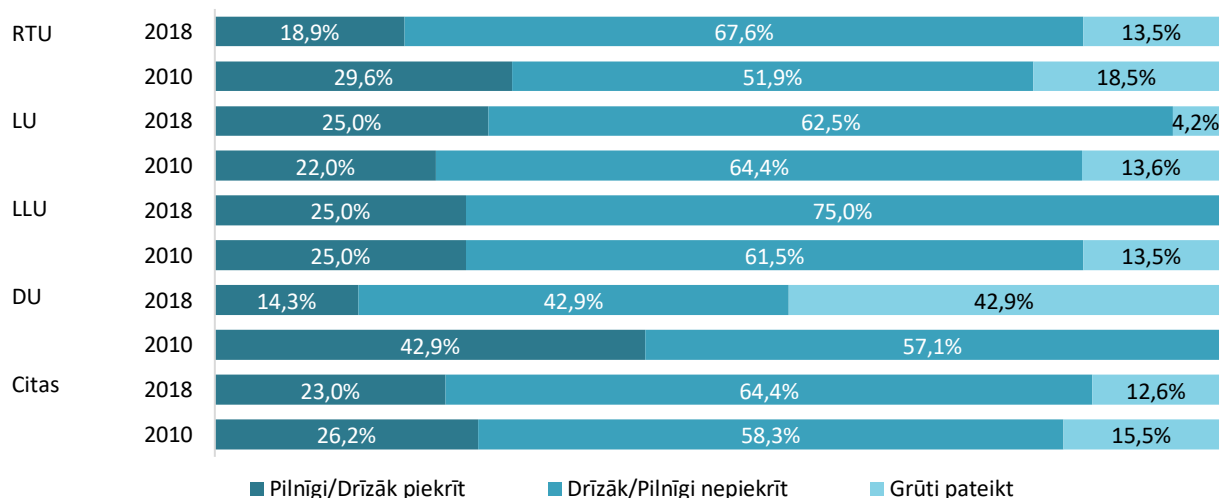

Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

2018.gadā aptaujātie respondenti ir novērtējuši reālo mācību programmu satura atbilstību apmācības standarta prasībām nedaudz labāk kā 2010.gadā (10. attēls). RTU absolventi 2018.gadā biežāk uzskata, ka mācību programmas saturs atbilst apmācības standarta prasībām, kamēr LLU un arī LU šādu respondentu īpatsvars ir saglabājies līdzīgā līmenī. Visretāk mācību programmu satura neatbilstību apmācības standarta prasībām min DU absolventi, tomēr šo absolventu vidū ir liels respondentu īpatsvars, kuri nevarēja izteikt viedokli par šo jautājumu. Ņemot vērā, ka uz šo jautājumu ir atbildējuši tikai septiņi DU absolventi, būtu jābūt ļoti piesardzīgiem, vērtējot DU apmācību programmu šajā un iepriekšējos jautājumos. Citās augstskolās visbiežāk respondenti min, ka reālais mācību programmas saturs neatbilst apmācības standarta prasībām, bet arī šeit ir jāņem vērā mazais respondentu skaits.

10. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kuri, raksturojot iegūto/iegūstamo augstāko izglītību darba aizsardzībā, norādījuši, cik lielā mērā piekrīt izteikumam – reālais mācību programmas saturs neatbilst apmācības standarta prasībām.

Bāze: respondenti, kuri vēl studē vai pabeiguši pēdējo 5 gadu laikā, 2018.gadā n=87, 2010.gadā n=168

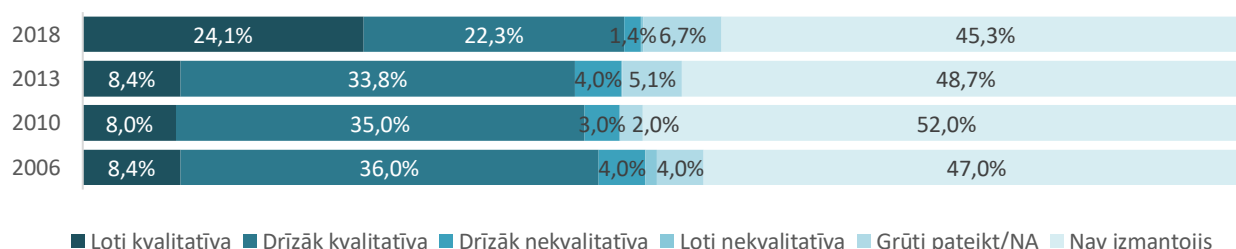
Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Pamatlīmeņa darba aizsardzības speciālistu apmācību kvalitāte

Darba devēju aptauja

Darba devējiem aptaujas laikā tika lūgts novērtēt vairākus darba aizsardzības pakalpojumus, tai skaitā arī DAS apmācību. 2018.gadā kopumā 45,3% (2013.gadā – 48,7%, 2010.gadā – 52,1%, 2006.gadā – 46,9%) darba devēju nespēja novērtēt apmācību kvalitāti, jo nebija to izmantojuši. Starp pārējiem respondentiem pieaudzis to darba devēju īpatsvars, kas uzskata, ka šīs apmācības tiek veiktas ļoti kvalitatīvi (2018.gadā – 24,1%, 2013.gadā – 8,4%), bet 22,3% apmācības vērtē kā drīzāk kvalitatīvas (2013.gadā – 33,8%). Lai gan kopsummā līdzīgs darba devēju īpatsvars ir raksturojis speciālistu apmācības kā ļoti vai drīzāk kvalitatīvas, ir novērojams, ka, salīdzinot ar iepriekšējiem pētījumiem, 2018.gadā tieši ir pieaudzis respondentu īpatsvars, kas vērtē apmācības kā ļoti kvalitatīvas nevis tikai drīzāk kvalitatīvas. Toties, analizējot pārējos viedokļus, 2018.gadā 1,4% no darba devējiem uzskata, ka apmācības ir drīzāk nekvalitatīvas (2013.gadā – 4,0%), un 0,2% respondenti tās uzskata par ļoti nekvalitatīvām (2013.gadā – 0,1%, 11. attēls).

11. attēls. Darba devēju īpatsvars, vērtējot darba aizsardzības speciālistu apmācību kvalitāti

Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=1081, 2013.gadā n=1044, 2010.gadā n=1044, 2006.gadā n=1058

Avots: darba devēju aptauja

Vērtējot pēc nozarēm, viskritiskākie respondenti bijuši no pārtikas produktu un dzērienu ražošanas, kā arī no papīra un papīra izstrādājumu ražošanas, poligrāfijas un ierakstu reproducēšanas nozares, kur attiecīgi 4,9% un 4,7% darba devēju uzskatīja, ka DAS apmācība ir drīzāk vai ļoti nekvalitatīva. Toties visaugstāk apmācību kvalitāti ir vērtējuši darba devēji no elektroenerģijas, gāzes apgādes, siltumapgādes un gaisa kondicionēšanas nozares (71,9% novērtēja kā drīzāk vai ļoti kvalitatīvas). Apmācību kvalitāti pozitīvi vērtē arī darba devēji no zivsaimniecības nozares, kur neviens respondents neatzīmēja, ka apmācības ir nekvalitatīvas, un 69,3% uzskatīja, ka speciālistu apmācības ir drīzāk vai ļoti kvalitatīvas, kamēr pārējie respondenti atzīmēja, ka uz šo jautājumu ir grūti atbildēt. Diemžēl šo nozaru rezultātus nav iespējams salīdzināt dinamikā.

Analizējot sniegtās atbildes pēc citiem parametriem, būtiskas atšķirības arī 2018.gadā nav novērotas atkarībā no uzņēmumā nodarbināto skaita, lai arī dinamikā kopējā tendence ir uzlabojusies, jo divās uzņēmumu grupās (11-49 nodarbinātie, 250 un vairāk nodarbināto) nebija neviens respondents, kas uzskatītu apmācības par nekvalitatīvām, t.i., apmācības novērtēja kā drīzāk vai ļoti nekvalitatīvas:

- 2018.gadā: 1-10 nodarbinātie – 1,7%, 11-49 nodarbinātie – 0,0%, 50-249 nodarbinātie – 5,6%, 250 un vairāk nodarbināto – 0,0%;
- 2013.gadā: 1-10 nodarbinātie – 3,5%, 11-49 nodarbinātie – 9,1%, 50-249 nodarbinātie – 0,6%, 250 un vairāk nodarbināto – 4,7%;
- 2010.gadā: 1-10 nodarbinātie – 7,5%, 11-49 nodarbinātie – 6,7%, 50-249 nodarbinātie – 3,5%, 250 un vairāk nodarbināto – 6,9%;
- 2006.gadā: 1-9 nodarbinātie – 12,2%, 10-49 nodarbinātie – 8,6%, 50-249 nodarbinātie – 6,0%, 250 un vairāk nodarbināto – 3,8%.

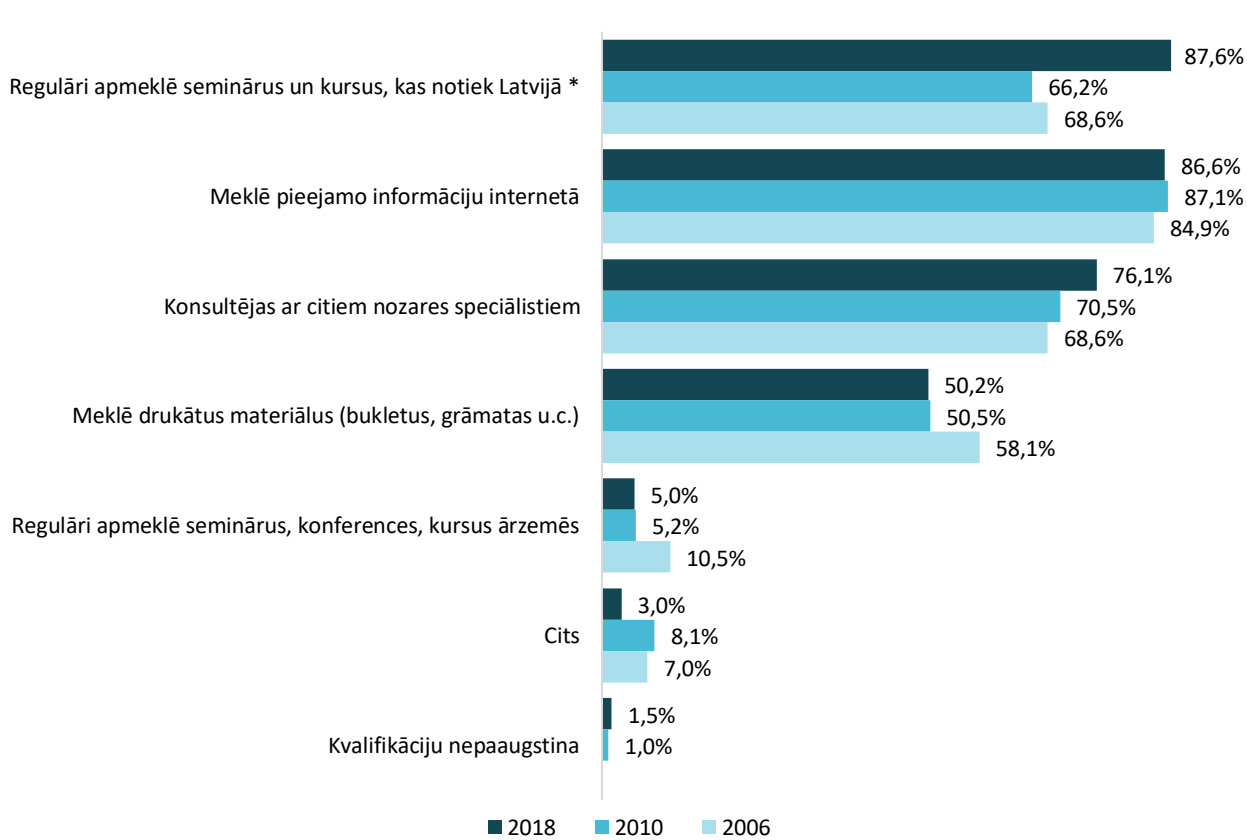
Līdzīga situācija ir redzama, ja analizē darba devēju atbildes, kurās vērtētas apmācības kā drīzāk vai ļoti nekvalitatīvas, ņemot vērā uzņēmumu dibināšanas gadu – būtiskas atšķirības 2018.gadā nav novērotas, bet dinamiskā kopējā tendence ir uzlabojusies:

- 2018.gadā: līdz 1991.gadam – 0,0%, 1991.-1995.gads – 1,0%, 1996.-2000.gads – 1,5%, 2001.-2005.gads – 2,0%, 2006.-2010.gads – 0,0%, no 2011.gada – 3,0%;
- 2013.gadā: līdz 1991.gadam – 4,4%, 1991.-1995.gads – 4,3%, 1996.-2000.gads – 2,9%, 2001.-2005.gads – 5,2%, 2006.-2010.gads – 3,8%, 2011.-2013.gads – 0,0%;
- 2010.gadā: līdz 1991.gadam – 16,9%, 1991.-1995.gads – 4,8%, 1996.-2000.gads – 7,6%, 2001.-2005.gads – 6,2%;
- 2006.gadā: līdz 1991.gadam – 7,2%, 1991.-1995.gads – 4,0%, 1996.-2000.gads – 11,7%, 2001.-2005.gads – 14,9%.

Darba aizsardzības speciālistu tālākizglītība

DAS, kuri ieguvuši vai iegūst augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā, tika uzdots jautājums par to, kā notiek viņu tālākā kvalifikācijas celšana (12. attēls).

12. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc veidiem, kādus viņi izmanto tālākas kvalifikācijas celšanā

Piezīme: * – 2018.gada bija divas atbildes, kuras tika apvienotas, lai varētu apskatīt datus dinamiskā (atbildes 2018.gadā: “es regulāri apmeklēju bezmaksas seminārus un kursus, kas notiek Latvijā” – 85,1%, “es regulāri apmeklēju maksas seminārus un kursus, kas notiek Latvijā” – 27,4%)

Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Salīdzinot ar iepriekšējo pētījumu "Darba apstākļi un riski Latvijā" (turpmāk – DARL) aptauju rezultātiem, 2018.gadā DAS biežāk ir apmeklējuši seminārus un kursus Latvijā, kā arī konsultējušies ar citiem nozares speciālistiem. Tai pat laikā DAS retāk kā 2010.gadā ir meklējuši drukātus materiālus vai apmeklējuši seminārus, konferences un kursus ārzemēs. Tādējādi 2018.gadā DAS vienlīdz bieži (aptuveni 87%) meklē informāciju internetā un apmeklē seminārus un kursus, kas notiek Latvijā, bet nedaudz retāk (76,1%) konsultējas ar citiem nozares speciālistiem. Katrs otrais (50,2%) DAS meklē tādus drukātus materiālus kā bukletus un grāmatas, kamēr tikai 5,0% DAS regulāri apmeklē seminārus, konferences un kursus ārzemēs.

Seminārus visbiežāk apmeklē respondenti, kuri ir studējuši vai studē LU (95,4%) un LLU (90,9%), kamēr retāk respondenti, kuri pārstāv studējušos RTU (85,5%), DU (80,0%) vai citas augstskolas (61,5%). Identiska aina ir starp tiem respondentiem, kuri apmeklē bezmaksas seminārus (LU – 92,3%, LLU – 90,9%, RTU – 83,1%, DU – 80,0%, citas augstskolas – 53,8%). Maksas seminārus biežāk apmeklē respondenti, kuri ir studējuši vai studē LU (32,3%) un RTU (28,9%), kamēr reti maksas seminārus apmeklē respondenti, kuri ir studējuši vai studē LLU (13,6%) un DU (10,0%). Kopumā bezmaksas un maksas seminārus biežāk apmeklē respondenti, kuri ir ieguvuši augstāko profesionālo izglītību darba aizsardzībā pirms četriem gadiem vai agrāk (86,8% bezmaksas un 33,3% maksas) kā tie, kuri pēdējo četru gadu laikā (82,9% bezmaksas un 19,7% maksas). Nedaudz retāk (82,4%) bezmaksas seminārus apmeklē DAS, kuri strādā vienā uzņēmumā par vienīgo DAS, kamēr pārāk mazs respondentu skaits neļauj konstatēt, vai arī DAS, kuri strādā Labklājības ministrijā vai Valsts darba inspekcijā, retāk apmeklē bezmaksas un kopumā neapmeklē maksas seminārus. Maksas seminārus, neskaitot iepriekšminētās divas DAS darba vietas, DAS apmeklē vienlīdz bieži (ap 29%) neatkarīgi no darba vietas, izņemot, iespējams, DAS, kuri strādā vairākos uzņēmumos un iestādes – šādi DAS biežāk apmeklē maksas seminārus un kursus (35,7%).

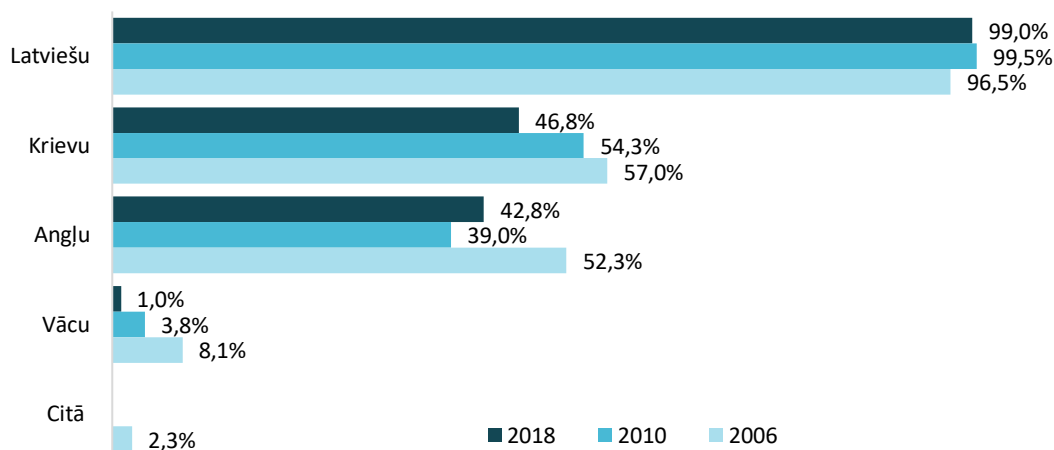
Lai arī kopumā starp DAS – augstskolu absolventiem un esošajiem studentiem – nav vērojamas atšķirības veidos, kā īstenota tālākā kvalifikācijas celšana citos izplatītajos veidos – informācija meklēšana internetā un drukātos materiālos, nozaru speciālistu konsultācijas, tomēr tie 10 respondenti, kuri ir saistīti ar DU, salīdzinoši retāk kā citi respondenti izmanto šos vai citus veidus kā celt kvalifikāciju. Iespējams, ka tas ir saistīts ar to, ka šie respondenti ir nesen uzsākuši profesionālo karjeru darba aizsardzībā. Respondentiem, kuru stāžs ir līdz 5 gadiem darba aizsardzības jomā, ir raksturīga nedaudz retāka informācijas meklēšana internetā (zem 85%) kā tiem, kuru stāžs ir virs 5 gadiem (virs 85%; 94,7% starp tiem, kuru stāžs ir vismaz 15 gadi). Bez tam drukātus materiālus retāk kā vidēji savas kvalifikācijas celšanai izmanto tie, kuru darba stāžs darba aizsardzībā ir 1 gads (40,0%) vai 6-10 gadi (42,9%). Respondentu grupa ar darba stāžu 2-5 gadi (55,6%) meklē drukātus materiālus biežāk kā tie, kuru darba stāžs ir 11-15 gadi (52,3%), tomēr visbiežāk drukātus materiālus meklē respondenti, kuru darba stāžs darba aizsardzībā ir vismaz 15 gadi (68,4%). Savukārt konsultācijas ar citiem nozares speciālistiem biežāk izvēlas mazāk pieredzējuši DAS (darba stāžs – 1 gads (90,0%), 2-10 gadi (ap 80%)) kā tie, kuru stāžs darba aizsardzībā ir vismaz 10 gadu (ap 77%).

Kopumā dažādas tālākās kvalifikācijas celšanas metodes izmanto gandrīz visi DAS, un kādai konkrētai DAS grupai nav nepieciešami tieši viņiem pielāgotas informācijas sniegšanas metodes. Izņēmums varētu būt reģionālo augstskolu (LLU un DU) absolventi, kuri retāk nekā Rīgas augstskolu (LU un RTU) absolventi izvēlas maksas seminārus. Tādējādi, organizējot seminārus par darba aizsardzību, būtu jānodrošina plašāka bezmaksas semināru pieejamība, piemēram, piedāvājot semināru translācijas internetā un vēlāku pieejamību interneta resursos vai organizējot vebinārus ar iespēju dalībniekiem uzdot jautājumus lektoriem. Aptaujas rezultāti liecina, ka 48,8% respondentu izmanto gan internetu, gan drukātus materiālus, 37,8% meklē informāciju internetā (bet ne drukātajos līdzekļos), 1,5% izvēlas drukātos līdzekļus un neizmanto informācijas gūšanai internetu, 11,9% respondentu neizmantoja ne internetu, ne drukātus materiālus tālākās kvalifikācijas celšanai.

Analizējot datus pēc valodām, kādās speciālisti meklē informāciju var secināt, ka joprojām gandrīz visi DAS meklē informāciju latviešu valodā (13. attēls), kamēr samazinās respondentu īpatsvars, kas informāciju par

darba aizsardzību meklē krievu valodā (2018.gadā – 46,8%). Nedaudz mazāk respondentu (2018.gadā – 42,8%) izmanto angļu valodu, lai atrastu sev interesējošo informāciju par darba aizsardzības jautājumiem.

13. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc valodas, kādā viņi iegūst informāciju par aktuāliem darba aizsardzības jautājumiem

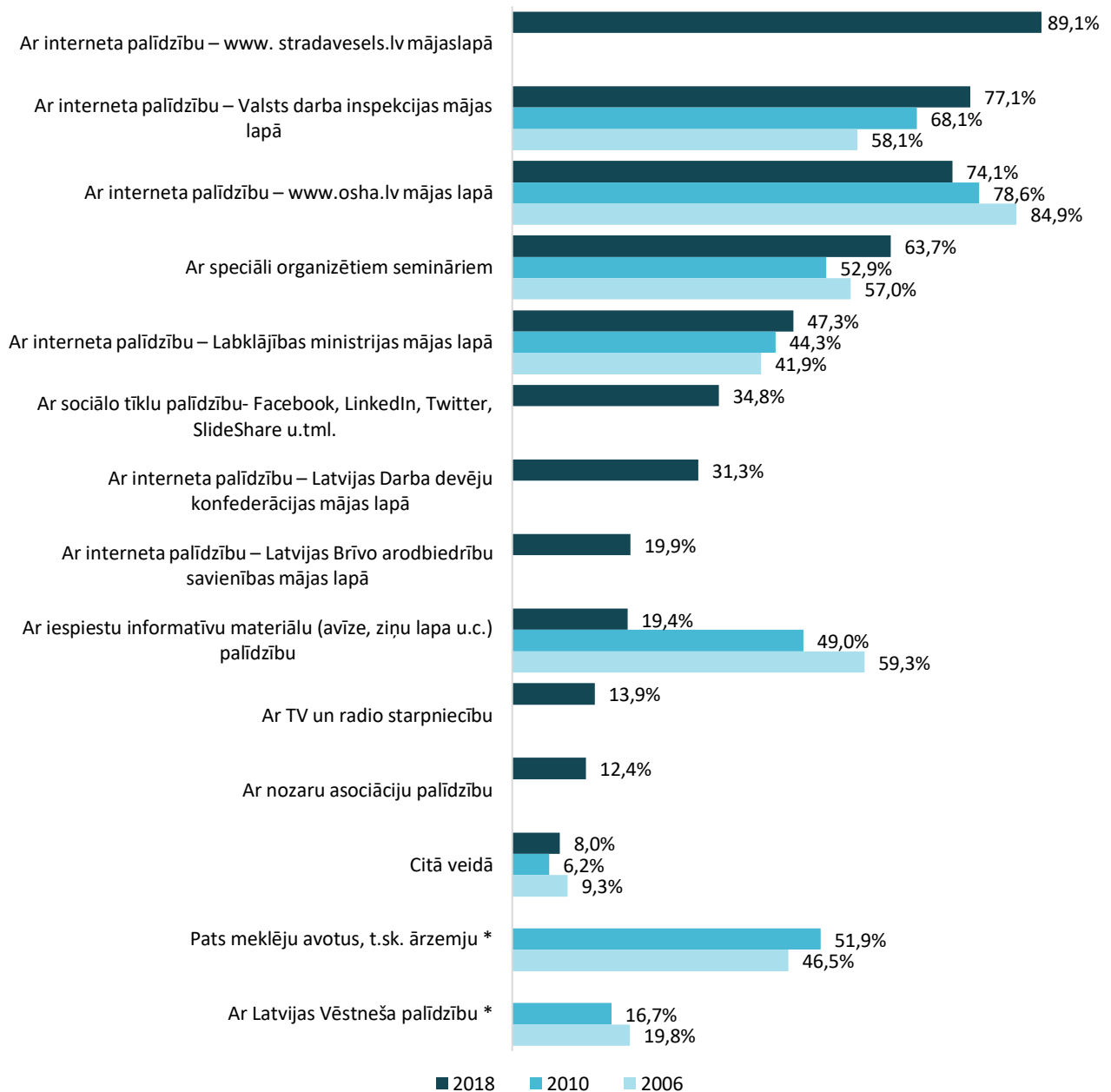

Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

2018.gada aptaujas laikā tika noskaidroti līdzekļi, kurus izmanto DAS, lai iegūtu informāciju par darba aizsardzības aktualitātēm (14. attēls). Trīs populārākie līdzekļi ir interneta mājas lapas – visvairāk DAS lieto mājas lapu stradavesels.lv, kā arī Valsts darba inspekcijas mājas lapu un osha.lv izmanto līdzīgs respondentu īpatsvars, lai uzzinātu aktualitātes. Jāatzīmē, ka liela nozīme ir arī speciāli organizētajiem semināriem, kurus kā aktualitāšu uzziņas līdzekli atzīmēja 63,7% aptaujāto DAS. Toties, ja analizē datus dinamikā, dažiem līdzekļiem analīze nav iespējama, jo jautājumi par tiem nebija iekļauti iepriekšējos pētījumos, bet starp 2018.gadā izplatītākajiem uzziņas līdzekļiem mazāk kā iepriekšējo pētījumu laikā tiek izmantota mājas lapa osha.lv (2018.gadā – 74,1%, 2010.gadā – 78,6%, 2006.gadā – 84,9%). Ievērojami mazāk DAS izmanto iespiestos informatīvos materiālus (2018.gadā – 19,4%, 2010.gadā – 49,0%, 2006.gadā – 59,3%), ko var izskaidrot ar vispārīgu iespiesto materiālu papīra formā izmantošanas samazināšanos un interneta lietošanas palielināšanos. Kopumā vērojams, ka DAS biežāk izmanto dažādas mājas lapas, jo internetā nepieciešamo informāciju ir iespējams ātrāk un vieglāk atrast.

14. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc līdzekļiem, kurus viņi izmanto, lai iegūtu informāciju par darba aizsardzības aktualitātēm

Piezīme: * – 2018.gada aptaujā šādi atbilžu varianti netika piedāvāti

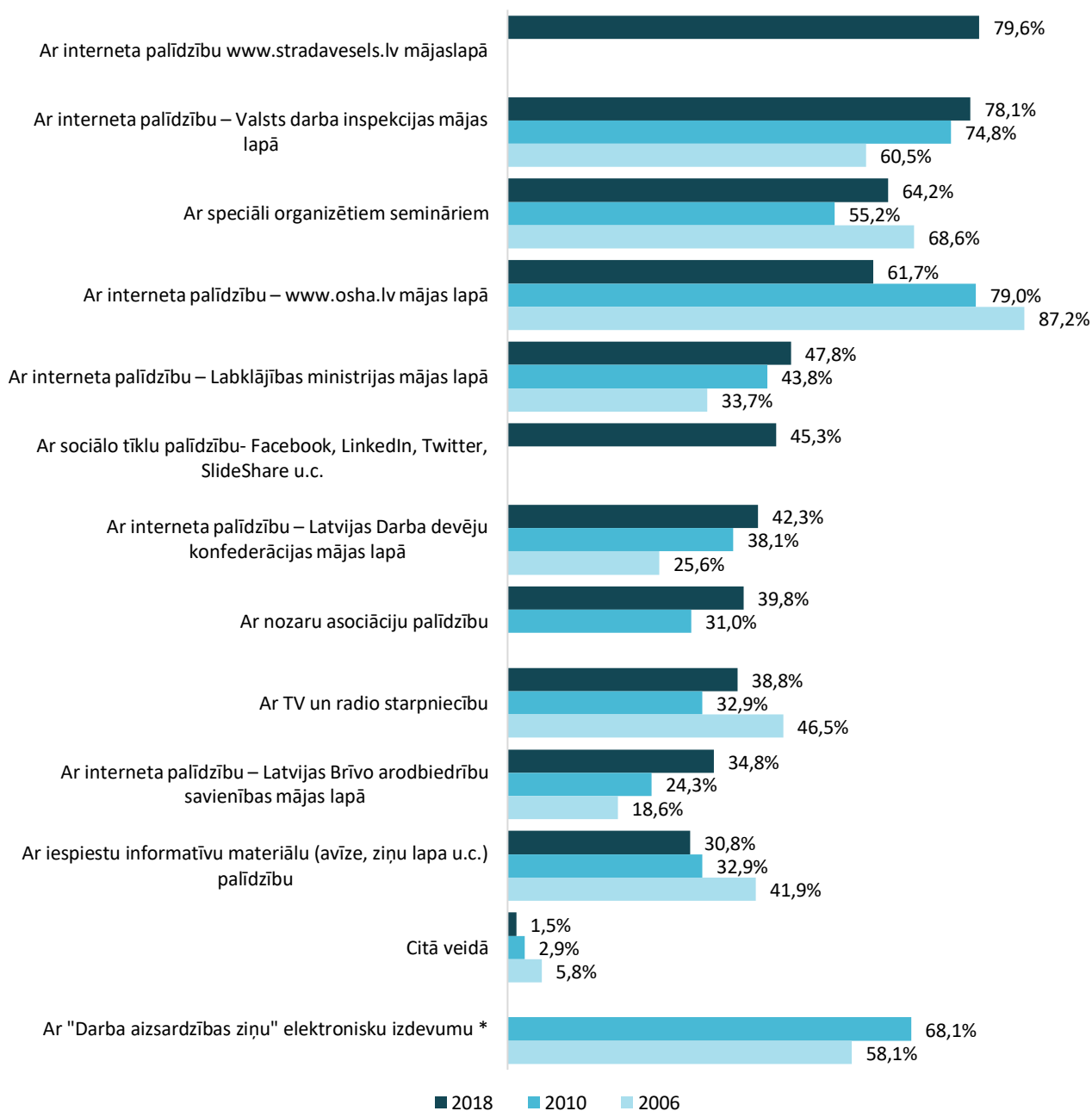
Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Papildus tam, ko šobrīd izmanto speciālisti, tika jautāts, kā, viņuprāt, vajadzētu izplatīt šo informāciju (15. attēls). Redzams, ka cilvēki ir pieraduši pie lietotajiem līdzekļiem un vēlas, lai aktuālā informācija tiktu nodota tādā pašā veidā, kādā viņi jau izmanto. Tāpat kā iepriekšējā jautājumā populārākie uzziņas līdzekļi, kurus speciālistu vēlētos izmantot, ir stradavesels.lv, Valsts darba inspekcijas (turpmāk – VDI) mājaslapa, osha.lv un speciāli rīkotie semināri. Iepriekš minētais secinājums par interneta izmantošanas nozīmīgumu, lai uzzinātu aktuālo informāciju tiek apstiprināts šajā jautājumā, jo, ja neskaita semināru organizēšanu, visi populārākie uzziņas līdzekļi iesaista interneta izmantošanu. Lai arī plaša informācija ir pieejama internetā, DAS ir

nepieciešamas arī praktiskās apmācības, ekspertu lekcijas un pieredzes apmaiņa, lai labāk izprastu galvenās problēmas un gadījumu specifiku, un tāpēc saglabājas arī interese par speciāli rīkoti semināriem.

15. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc viņu viedokļa, kā vajadzētu izplatīt informāciju par darba aizsardzības aktualitātēm

Piezīme: * – 2018.gada aptaujā šāds atbilde variants netika piedāvāts

Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

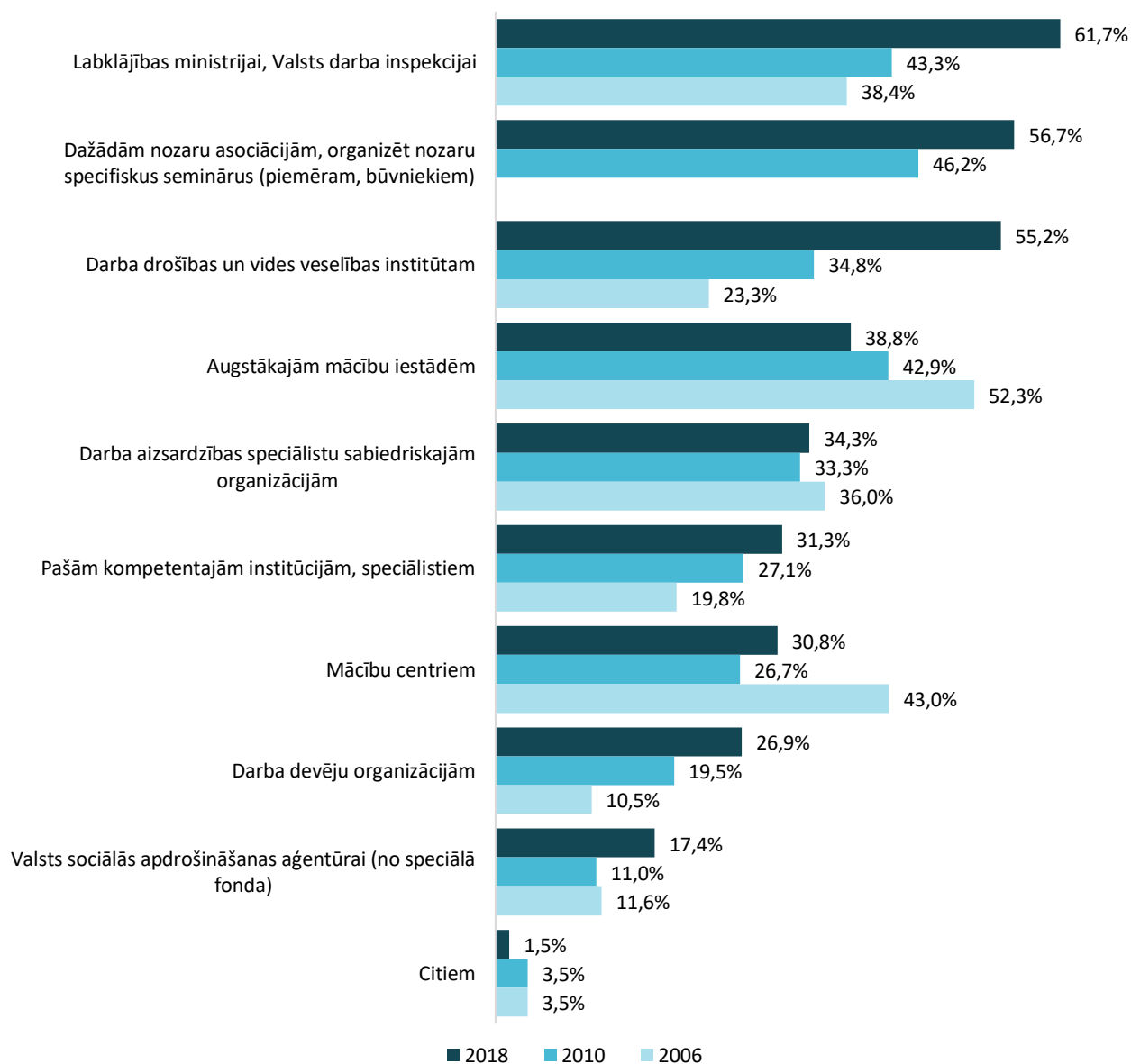
Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

2018.gadā lielākā daļa DAS uzskata, ka tālāku izglītošanu būtu jāorganizē Labklājības ministrijai un Valsts darba inspekcijai, kā arī diezgan izplatīts viedoklis ir tāds, ka par izglītošanu būtu jāatbild dažādām nozaru asociācijām un Rīgas Stradiņa universitātes aģentūrai Darba drošības un vides veselības institūtam (16. attēls). Salīdzinot dinamiskā ar 2010.gada un 2006.gada atbildēm, iepriekšminētās institūcijas ir kļuvušas populārākas. Vislielākais

kāpums ir novērojams uzskatam, ka izglītošana būtu jāorganizē Rīgas Stradiņa universitātes aģentūrai Darba drošības un vides veselības institūtam, kam atbalsts ir pieaudzis par vairāk kā 20 procentpunktiem kopš 2010.gada (2018.gadā – 55,2%, 2010.gadā – 34,8%, 2006.gadā – 23,3%). Dinamikā ir samazinājies darba aizsardzības speciālistu īpatsvars, kas uzskata, ka augstākajām mācību iestādēm būtu jābūt atbildīgām arī par tālāko izglītošanu (2018.gadā – 38,8%, 2010.gadā – 42,9%, 2006.gadā – 52,3%). Trešdaļa respondentu uzskata, ka DAS tālāku izglītošanu būtu jāorganizē DAS sabiedriskajām organizācijām (34,3%), kā arī pašām kompetentajām institūcijām un speciālistiem (31,3%). Bez tam līdzīgs respondentu īpatsvars (30,8%) uzskata, ka tālāku DAS apmācību var uzticēt mācību centriem. 26,9% respondentu, kas ir vairāk kā iepriekšējās aptaujās, uzskata, ka DAS tālāku apmācību būtu jāorganizē darba devēju organizācijām, kā arī 17,4% piekristu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras veiktai tālākās izglītības organizēšanai.

16. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc viņu viedokļa par to, kam vajadzētu organizēt darba aizsardzības speciālistu tālāku izglītošanu

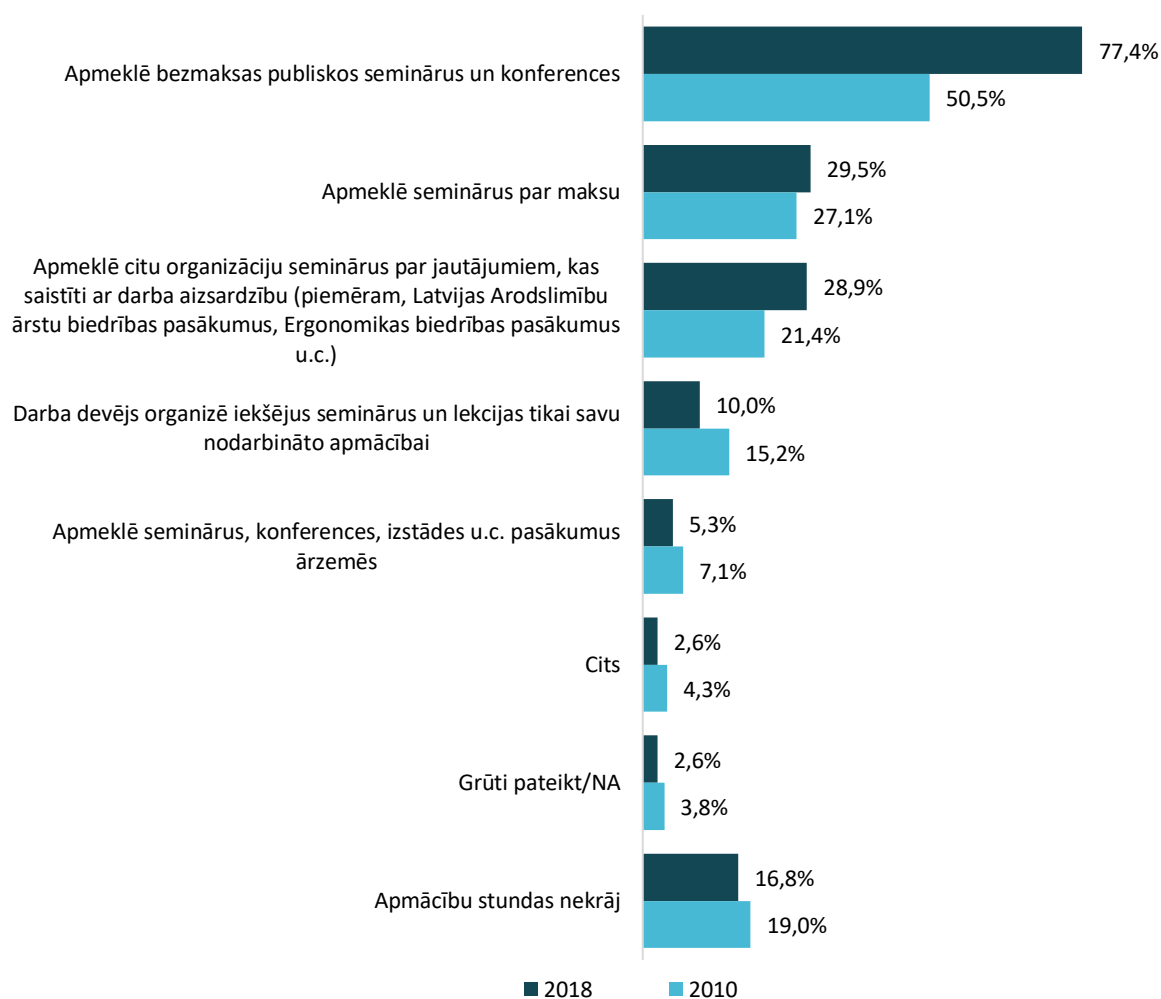

Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Lai DAS resertificētos, viņam atbilstoši MK 08.09.2008. noteikumiem Nr.723 “Noteikumi par prasībām kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem darba aizsardzības jautājumos un kompetences novērtēšanas kārtību” ir nepieciešams tālākizglīties vidēji 16 stundas gadā. 2010.gada pētījuma DARL ietvaros nepieciešamo stundu skaits bija vidēji 20. Analizējot speciālistu atbildes (17. attēls), novērojams, ka populārākais veids, kuru izmanto, lai sakrātu šīs stundas, ir bezmaksas publisko semināru un konferenču apmeklēšana. Lai gan šī metode bija visizplatītākā arī 2010.gadā, lielāks respondentu īpatsvars to ir atzīmējis 2018.gadā (2018.gadā – 77,4%, 2010.gadā – 50,5%). Bezmaksas publisko semināru un konferenču apmeklēšanas popularitāte liecina par to, ka šis arī tuvākajos gados būs viens no galvenajiem DAS mācību veidiem.

17. attēls. Darba aizsardzības speciālistu īpatsvars pēc veidiem, kādos viņi krāj apmācību stundas, lai nokārtotu pārsertifikāciju

Bāze: visi respondenti, 2018.gadā n=201, 2010.gadā n=210, 2006.gadā n=86

Avots: darba aizsardzības speciālistu aptauja

Secinājumi

1. Raksturojot iegūto/iegūstamo izglītību darba aizsardzībā, DAS arvien biežāk uzskata, ka mācībspēki augstskolās ir pietiekami kompetenti un zinoši (2018.gadā – 81,6%). DAS vidū retāk novērojams viedoklis, ka mācībspēku darbs ir virspusējs un formāls (2018.gadā – 28,7%), ka mācībspēki nepievērš uzmanību visiem būtiskajiem darba aizsardzības aspektiem (41,4%), kā arī 2018.gadā retāk nekā 2010. vai 2006.gadā DAS atbild, ka reālais mācību programmas saturs neatbilst apmācības standarta prasībām (2018.gadā – 23,0%). Joprojām retāk nekā jautājumā par mācībspēku kompetenci respondenti atbild, ka mācībspēku rīcībā ir atbilstoši tehniskie risinājumi (2018.gadā – 58,6%). Tomēr pieaugošais novērtējums par augstskolu profesionalitāti neatspoguļojas absolventu apmierinātībā par studiju laikā gūto zināšanu praktisko pielietojamību, lai precīzi un efektīvi strādātu darba aizsardzības jomā Latvijā (samazinājies respondentu īpatsvars par 3,9 procentpunktiem) un atbilstību reālajām prasībām dzīvē (samazinājies respondentu īpatsvars par 8,4 procentpunktiem). Lai arī dažas augstskolas absolvējušie DAS atsevišķos jautājumos nedaudz biežāk ir izteikušies pozitīvi par darba aizsardzības programmas kvalitāti kā citu augstskolu absolventi, tomēr aptauju rezultāti neliecina, ka ilgtermiņā kāda no augstskolām varētu būt paraugs citām augstskolām darba aizsardzības mācību programmu jomā, tādējādi mācību kvalitātes uzlabošana darba aizsardzības studiju programmās būtu nepieciešama visās augstskolās.
2. Analizējot pirmo augstāko izglītību, ko DAS ir ieguvuši, 2018.gadā pieaudzis ekonomista izglītību ieguvušo īpatsvars, kas tālāk izvēlējušies specializēties par DAS, un ir būtiski samazinājies DAS īpatsvars ar inženierzinātņu izglītību kā pirmo iegūto augstāko izglītību. Apstākļos, kad pēdējos gados pieaug balsta – kustību sistēmas arodslimību skaits, ko daļēji varētu ietekmēt DAS nepietiekama prasme un zināšanas identificēt, prognozēt un novērst arodslimības izraisošos darba vides riskus, par negatīvu tendenci uzskatāms DAS samazinājums ar pirmo iegūto izglītību inženierzinātņu jomā.
3. Kopumā darba devēji ir apmierināti ar darba aizsardzības speciālistu apmācību. Lai gan procentuāli līdzīgs respondentu īpatsvars uzskatījis, ka šīs mācības ir drīzāk vai ļoti kvalitatīvas, ir mainījušās atbilstu proporcijas, jo 2013.gada un 2010.gada pētījumos vairāk darba devēji uzskatījuši, ka apmācības ir drīzāk kvalitatīvas, bet 2018.gadā lielāks respondentu īpatsvars uzskatījis, ka darba aizsardzības speciālistu apmācības būtu novērtējamā, kā ļoti kvalitatīvas (ļoti kvalitatīvas – 32,3%, drīzāk kvalitatīvas 29,9%).
4. Atbilstoši DAS viedoklim, svarīgākie līdzekļi, kas tiek izmatoti tālākizglītības celšanai, kā arī aktuālās informācijas iegūšanai, ir interneta mājas lapas un speciāli organizētie semināri. 2018.gadā lielākā daļa DAS uzskatīja, ka tālākizglītību darba aizsardzībā būtu jāorganizē Labklājības ministrijai un Valsts darba inspekcijai, kā arī dažādām nozaru asociācijām un Rīgas Stradiņa universitātes aģentūrai “Darba drošības un vides veselības institūts”. Salīdzinot dinamiskā ar DAS sniegtajām atbildēm 2010.gadā un 2006.gadā, iepriekšminētās institūcijas ir kļuvušas atpazīstamākas un atzītākas DAS tālākizglītības organizēšanā.

Ieteikumi un to realizācija

Ieteikumi no pētījuma "Darba apstākļi un riski Latvijā, 2009-2010" un to realizācija

Pētījuma rezultāti liecina, ka informācijas izplatīšanu darba aizsardzības speciālistu vidū apgrūrina elektroniskā pasta adresu saraksta neesamība. Lai uzlabotu operatīvu informācijas apmaiņu par dažādiem darba aizsardzības jautājumiem nozares speciālistu vidū, ieteicams izveidot šādu sarakstu, kur būtu iespējams izsūtīt informāciju par aktualitātēm nozarē (piemēram, plānotās konferences, semināri, jaunas vadlīnijas, skaidrojoši materiāli utt.).

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā, 2017-2018” laikā

Lai gan darba aizsardzības speciālistiem ir iespējams pieteikties kā sekotājiem Valsts darba inspekcijas uzturēto sociālo tīklu kontos un tādējādi iegūt informāciju par aktualitātēm darba aizsardzības jomā, ieteikums uzskatāms par neizpildītu.

Lielākā daļa darba aizsardzības speciālistu izmanto dažādus interneta resursus par aktuālās informācijas avotiem. Tas nozīmē, ka informācijas aktualitātei internetā ir jāpievērš būtiska uzmanība un būtu jāvērtē, cik nepieciešamā informācija ir viegli pieejama lietošanai. Lai uzlabotu operatīvu informācijas apmaiņu par dažādiem darba aizsardzības jautājumiem nozares speciālistu vidū, ieteicams izveidot sistēmu, kur būtu iespējams izsūtīt informāciju par aktualitātēm nozarē (piemēram, plānotās konferences, semināri, jaunas vadlīnijas, skaidrojoši materiāli utt.). Šādai izsūtīšanas/informēšanas sistēmai varētu kalpot arī portāls stradavesels.lv, kuru tiek rekomendēts papildināt ar reģistrācijas un automatisku vēstuļu izsūtīšanas funkciju tiem reģistrētajiem lietotājiem, kuri par to ir devuši piekrišanu. Tas ļautu mājaslapas lietotājiem saņemt aktuālo informāciju darba aizsardzības jautājumos savos e-pastos.

Šobrīd ārpus darba aizsardzības speciālistu ar augstāko izglītību uzskaites paliek tādi speciālisti, kas 5 gadus pēc augstākās izglītības iegūšanas neveic sertifikāciju, līdz ar to, ja nākotnē tiks veikts vēl kāds pētījums, kura ietvaros būs nepieciešams aptaujāt darba aizsardzības speciālistus ar augstāko izglītību, nebūs iespējams noskaidrot kopējo darba aizsardzības speciālistu skaitu, kā rezultātā nebūs iespējams noskaidrot, cik lielu daļu speciālistu ir jāaptaujā, lai iegūtu ticamus rezultātus. Tāpēc pētniecības nolūkiem būtu ieteicams uzturēt sarakstu, kurā būtu iekļauti visi speciālisti, kuri ieguvuši 2.līmeņa augstāko izglītību, un būtu norādīts, kad veicama nākama sertifikācija/resertifikācija.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā, 2017-2018” laikā

Ieteikums nav izpildīts un ir aktuāls.

Joprojām ārpus darba aizsardzības speciālistu ar augstāko izglītību uzskaites paliek tādi speciālisti, kas piecus gadus pēc augstākās izglītības iegūšanas neveic sertifikāciju, kā arī speciālisti, kas ieguvuši 1.līmeņa profesionālo augstāko izglītību darba aizsardzībā, līdz ar to, ja nākotnē tiks veikts vēl kāds pētījums, kura ietvaros būs nepieciešams aptaujāt darba aizsardzības speciālistus ar augstāko izglītību, nebūs iespējams izveidot DAS patiesi reprezentējošu respondentu grupu, kā rezultātā nebūs iespējams iegūt objektīvus datus par DAS izmantotajiem tālākizglītības veidiem, mācību kvalitāti augstskolās, viņu viedokli par būtiskākajiem riska faktoriem un normatīvo aktu ievērošanu darba vidē. Tāpēc pētniecības nolūkiem būtu ieteicams uzturēt sarakstu, kurā būtu iekļauti visi speciālisti, t.sk. tie, kuri ieguvuši 1. un 2.līmeņa augstāko izglītību.

Vēlams organizēt semināru ar visu to augstskolu mācībspēkiem, kurās iespējams iegūt augstāko izglītību darba aizsardzībā, lai iepazīstinātu viņus ar iegūtajiem pētījuma rezultātiem, kā arī situācijas izmaiņu dinamikā. Tas ļautu izstrādāt precīzākus pasākumus, kuru mērķis būtu uzlabot iegūstamās izglītības kvalitāti. Iespējams, diskusijā nepieciešams iesaistīt ne tikai tieši iesaistītos mācību spēkus, bet arī augstskolu vadību.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā, 2017-2018” laikā

Ieteikums ir aktuāls.

Ieteikumi pētījuma "Darba apstākļi un riski Latvijā, 2017-2018" ietvaros

1. Pētījuma rezultāti liecina, ka samazinās DAS īpatsvars, kuri pirmo augstāko izglītību ir apguvuši inženierzinātnēs, un pieaug DAS īpatsvars ar ekonomista izglītību, tāpēc ieteicams DAS tālākizglītības pasākumus diferencēt, nodrošinot DAS tieši trūkstošo zināšanu apguvi. Piemēram, DAS ar ekonomista izglītību piedāvāt un nodrošināt papildu kursus par ergonomiskajiem darba vides riska faktoriem un par šo faktoru izraisītajām arodslimībām, jo balsta un kustību aparāta slimību skaits pēdējos gados pieaug. Svarīgi, lai DAS tālākizglītība būtu iepriekš iegūto izglītību papildinoša, tādējādi veicinot DAS kompetences izaugsmi. Viens no veidiem, kā veicināt DAS vēlmi apgūt trūkstošās zināšanas – ja DAS augstākās izglītības iestādēs nav apguvuši bioloģiju, ķīmiju un fiziku (trūkst apliecināšanos par attiecīgo kursu apguvi), viņiem tiek liegts strādāt ar bīstamo nozaru uzņēmumiem līdz sertifikācijas eksāmena nokārtošanai. Savukārt sertifikācijas eksāmenu ieteicams papildināt ar testa jautājumiem un praktisko uzdevumu (vai

aizstāt kādu no esošajiem sertifikācijas eksāmena uzdevumiem) par bioloģisko un ķīmisko darba vides risku novērtēšanu.

2. Pētījuma gaitā DAS sniedza atbildes par savu iegūto pirmo augstāko izglītību pirms specializēšanās par DAS ar šādiem atbilžu variantiem – iegūta izglītība ķīmijā, medicīnā un/vai sabiedrības veselībā, tiesību zinātnē, ekonomikā un citā specialitātē. Tomēr, vērtējot atbildes, redzams, ka aptaujā nepieciešams dot vairāk atbilžu variantu, jo gandrīz puse respondentu bija izvēlējušies atbildi “cits”. Ieteicams nākamajos pētījumos DAS aptaujas anketu papildināt ar šādiem atbilžu variantiem par iegūto pirmo augstāko izglītību – inženierzinātnes, būvzinātne, vadības zinātnes, vides zinātne, lauksaimniecība, enerģētika un citas dabaszinātnes (izņemot ķīmiju).

Izmantotā literatūra

1. Tematiskais pielikums "Darba aizsardzības speciālistu apmācība". Pētījuma "Darba apstākļi un riski Latvijā, 2005-2007" publikācijas pielikums CD. Rīga, 2007.gads;
2. Tematiskais pielikums "Darba aizsardzības speciālistu apmācība". Pētījuma "Darba apstākļi un riski Latvijā, 2009-2010" publikācijas pielikums CD. Rīga, 2010.gads;
3. Pētījuma "Darba apstākļi un riski Latvijā, 2012 -2013" publikācija, Rīga, 2013, 141 lpp.

Normatīvie akti

4. Darba aizsardzības likums (redakcijā ar grozījumiem, kas stājās spēkā 28.04.2010.), pieejams:
<https://likumi.lv/doc.php?id=26020>